

tót nemzetiségi vezéremberek befolyása alatt áll; hogy azonban a kivándorlók által Amerikában szerzett pénznek egy része a tót nemzetiségi akció céljaira fordíthatnák, ámbár több mint valószínű, de az ügy természeténél fogva ennek beigazolására kézzelfogható bizonyítékokkal eddig még nem rendelkezünk.

Azonban kétségbevonhatatlan, miszerint *a túlzó tót nemzetiségieknek kell, hogy nagyobb mennyiségű pénz álljon rendelkezésére, mert minden téren kifejtett erélyes akciójuk anyagi eszközök híján oly mérvet nem ölthetne;*⁹ minélfogva azt kell feltételeznem, hogy a kivándorlóknak a fent nevezett bankok közvetítésével kezelt pénze után járó *időközi kamatok bizonyos hányada, mely évente igen tekintélyes összeget képviselhet, képezheti azon alapot, mely a nemzetiségieknek agitatórius céljaikat elősegíteni hivatva van;*¹⁰ miért is a Tátra bank ez iránybani működésének egy a bank élére állítandó, a viszonyokkal teljesen ismerős és feltétlenül megbízható elnök által való szigorú ellenőrzését mellőzhetetlenül fontosnak tartom.

Ad 5. Amint azt az első pontra adott válaszban is jeleztem, a kivándorlók végcélja mindig a pénzszerzés; ha ez sikerül, a *kivándorlott hazajön: sokan közülük ugyan csak rövid ideig maradnak itthon,*¹¹ azután újból kimennek, s ismét visszatérnek, de csak a legritkább esetben történik a kivándorlás a tengerentúl való végleges megtelepedés szándékával.

A fentiekben igyekeztem a hozzám intézett kérdésekre az adott helyzetnek megfelelően nyilatkozni; egyben tisztelettel kérem Nagyméltóságodat, miszerint jelentésemet magas figyelmére méltatni kegyeskedjék.

Fogadja Nagyméltóságod legmélyebb tiszteletem nyilvánítását.

Túrócszentmárton, 1902. évi november hó 20-án

ifj. Justh György s.k.

D

1902 nov. 29

Osztrólcuzky Géza Trencsén megyei főispán jelentése az Amerikából visszavándorolt szlovákok politikai magatartása tárgyában

ME 1902 - XXIII - 4446

Trencsén vármegye főispánja

109 biz. főisp. szám

1902.

Bizalmas

Nagyméltóságú Miniszterelnök Úr!

Kegyelmes Uram!

Az Amerikába kivándorolt tótjaink között úzótt nagy tót és pánszláv propaganda jelentősége ügyében Excellenciádnak f.é. november hó 12-én kelt 4446/M.E. számú rendeletével feltett 5 kérdőpontra nézve tiszteletteljesen jelentem, hogy a kormányzatomra bízott Trencsén vármegyében

ad 1. Az Amerikába kivándorolt tótoknak nagyobbik felerésze csupán kenyérkereset céljából vándorol ki Amerikába, és ezek mihelyst néhány száz vagy ezer forintot összegyűjtöttek, visszatérnek Magyarországra.

⁹ Ua.

¹⁰ Ua.

¹¹ Ua.

A kisebbik felerész ellenben végleg kint marad, és csak 4—5 évi időközönként jön rövid időre Magyarországra az itt hagyott rokonsággal az összeköttetést fenntartani.

ad 2. A visszavándorolt tótok politikai érzelmeiben változás eddigéig csak annyiban észlelhető, hogy ezek mindgyakrabban kezdik hangoztatni, hogy Amerikában nemcsak anyagilag van jobb sorsuk, hanem szellemi tekintetben is jobban el vannak látva mint Magyarországon.

Nyilvánosan és hangosan még nem követelik ugyan azt, hogy a közigazgatásnak hivatalos nyelve a tót legyen, azonban szórványosan és burkoltan kifejezést adnak annak, hogy ők nem értik a hatóságoknak hivatalos magyar nyelvét, és a magyar nyelven hozzájuk érkező közigazgatási vagy bírói rendeleteket.

*Pánszláv eszmékkel teltve leginkább a kiszucáújhelyi és vágbeszlercei és részben a nagybittsei járásban található a visszavándorolt tótok.*¹

Nézetem szerint kétségtelen, hogy a most még csak homályos körvonalakban mutatkozó pánszláv és nagytót eszmeáramlat a nép között *aránylag rövid idő alatt el fog terjedni,*² és néhány év múlva konkrét pontokba foglalt követelésekben fog nyilvánulni. —

ad 3. A visszavándorolt tótok az Amerikában magukba szívott és a 2. pontban felsorolt eszméket itthon eddigéig nyilvánosan nem, azonban *egymás között, titokban propagálják*³

Ezek főleg a következők:

*Raczik János Rovnérol, — Rehák Mihály Bittséról, — Jancsi József Styávnikról — és Grunik János Kottesórol,*⁴

ad 4. A tót nemzetiségi akció Amerikából minden valószínűség szerint pénzzel is szítatik, de ezt oly óvatosan teszik az agitátorok, hogy a pénzküldeményeket e célra nem posta útján, hanem az egyes visszavándorlók mint küldöncök útján juttatják rendeltetési helyükre. —

ad 5. Az Amerikából pánszláv eszmékkel teltett *visszatért tótoknak mintegy felerésze újból visszatér Amerikába*⁵ és ezeknek legnagyobb része egy két év múltán — amikor ismét megtakarított pénze van — *ismét visszajön Magyarországra és itt földet és házat vásárolva nagyobbára véglegesen letelepszik és óvatosan és feltűnés nélkül folytatja aknamunkáját a magyar állam egysége ellen.*⁴

E helyütt még tisztelettel meg kell jegyezmem, hogy az Amerikából visszavándorolt pánszláv érzelmű tótok ez idő szerint még csupán titokban és nagyon óvatosan dolgoznak, azonban előre láthatólag néhány év múlva amikorra a Cseh-Tót-Egység nevű egyletnek magyarországi titkos ügynökei és tagjai kellőképpen megszorodtak: — az Amerikában székelő és jelenleg Rovnyának pittsburgi ösmert pánszláv agitátor által vezetett pánszláv akció is nyíltan fog nemzetiségi szeparatiztikus törekvéseivel előállni.

Mostan még óvatosak a pánszlávok, mert attól tartanak, hogy a magyar kormány még csírájában elfojthatná az ő aknamunkájukat; — de mihelyst kellő számú híveket szereztek eszméiknek a nép körében is, úgyhogy nem kell attól félniök, hogy az agitátoroknak példás szigorral való megfékezése a népnek imponálna, és a népet, tőlük elfordítaná: — akkor minden tartózkodás nélkül és nyíltan fognak igényeikkel fellépni.

Fogadja Excellenciád mély tiszteletem őszinte nyilvánítását.

Trencsénben, 1902. évi november hó 29-én

Osztroluczky Géza s.k.

tőispán

¹ Kék ceruzával aláhúzva.

² Ua.

³ Ua.

⁴ Zöld ceruzával aláhúzva.

⁵ Kék ceruzával aláhúzva.

⁶ Ua.